

Az én Indexem

Van egy távoli emlékem bő két évtizeddel ezelőttről, 1999 környékéről: Uj Péter, aki akkoriban szintén a *Népszabadság* kulturális rovatában dolgozott, azon a napon egész idő alatt a folyosón sétált ide-oda, és az ingzsebéből kiálló telefonon meg annak headsetjén keresztül az *Index*nél zajló tartalomelőállító munkát vezényelte. (A rovat hivatalos neve amúgy Társadalompolitika és Kultúra volt, és nem csak kulturális újságírók dolgoztak ott – habár Uj Péter zenei szakíróként kulturális újságírónak is remek volt; erről akkor győződtem meg véglegesen, amikor 1996 környékén egy bécsi Metallica-koncerten vettünk részt, és a tudósítás, amit az eseményről írt, majdhogynem jobb volt, mint maga a koncert – hanem azok is, akiket valamely jóakarójuk, például Vörös T. Károly rovatvezető igyekezett kivonni a Bécsi úti székházban a szó szoros és átvitt értelmében magasabb szinteken zajló pozícióharcokból.)

Én akkor jó öt éve voltam a pályán, és a *Népszabadságot* minden helyek legjobbjának, a magyar sajtó epicentrumának gondoltam – bizonyos értelemben az is volt –, ehhez képest Uj kolléga néhány héttel vagy hónappal később kilépett, és áttette a székhelyét az internetre, ami egyszerre tűnt bátor és érthetetlen tettnek. Nem állítanám, hogy azt se tudtuk, mi fán terem a világháló: a *Népszabadságnak* már 96-ban is volt online kiadása, és az ezredforduló végére a szakmában az vált többségi állásponttá, hogy egy évtizeden belül mindent elektronikusan fogunk olvasni. De mégis, egy napi sok százezer példányban megjelenő, biztos bevételű kiadványt elhagyni valamiért, ami ingyen van, és a kutya vacsorájánál is bizonytalanabb reklámokból él, korántsem tűnt kézenfekvőnek.

A folytatást ismerjük (a *Népszabadságét*, az *Indexét* és Uj Péterét is), mindenestre a média új korszaka számomra akkor érkezett el. Tősgyökeres népszabadságosként is az *Index* törzsolvasója lettem, tíz éven át a portál címlapja volt a kezdőlapom, amin csak akkor változtattam, amikor elindult a *444*. Amit az online újságírásról gondolok, azt számomra most is a 2000-es évek első felének *Indexe* testesíti meg; szerintem világszínvonalú volt – bár akkor-tájt a tudományos lapokon kívül nem sok mindent olvastam a világsajtóból –, rendkívül tanulságos életutat járt be, és csodaszámba megy, hogy a politika még nem csinálta vele azt (a megfelelő igét illetve igeekötőt mellőzném), amit a megközelítőleg hasonló befolyású kiadványokkal csinálni szokott. Próbálni persze próbálta, többször is, de nem bírta vele, mint ahogy a *Népszabadságot* is csak meggyilkolni tudta végül, és amit az *Origó*val művelt, az is sokkal inkább emlékeztet a nekrofilára, mint a szerelmes együttlétre.

Mivel mostanában is sokszor „rámegyek” az index.hu-ra, és változatlanul újságírással illetve szerkesztéssel foglalkozom, az apró változtatások is feltűnnek. Feltűntek már az *Origónál* is, ahol ars poetica volt a politikai semlegesség, aztán időnként mégis úgy fölkeményedtek, mint a fékrendszer, ha

eltűnik belőle a vákuum (nyilván annak függvényében, hogyan állt éppen a háttérben futó élethalálharcuk). Ilyen szemmel nézve azt mondanám, hogy az *Index*nél régóta baj van. Nem akkora talán, mint volt az *Origónál*, ahol a „Lázár János szomorú”-tól nagyon rövid úton a teljes behódoltatásig jutottak, míg az *Index* esetében, ha jól értem, a kormányoldalon is inkább valami olyasféle verzióban gondolkoznak, hogy úgy legyen fideszes (pontosabban nem nemfideszes) az online lap, hogy az a bejáratott, és a legkevésbé sem tekintélyelvű-kozeratív-illiberális olvasótábornak lehetőleg ne tűnjön föl. Vagyis olyan *Indexet* szeretnének, ami nem csökkenti Orbán Viktor újraválasztási esélyeit. Talán fölösleges is hangsúlyozni, hogy szerintem ilyen *Index* nincs, és ez a legkevésbé sem az *Index* hibája (vagy erénye); nem rajtuk múlik, hanem az Orbán-rendszer jellegén. Egyszerűen nincs olyan, a hatalomtól független közéleti-politikai tartalomgyártást akár csak minimális mértékben is komolyan vevő médiatermék, amelyik nem veszélyeztetni Orbán újraválasztását: már akkor is veszélyeztetné, ha csak olyan mértékben beszámolna a valóságról, ahogy egy tisztességes közszolgálati hírügynökségnek kellene, mindenfajta politikai szimpátia vagy antipátia kinyilvánítása nélkül, a szikár és elfogulatlan hírgyártásra koncentrálna.

És akkor még a világnézeti kérdésekről nem is beszélünk. Az *Index*nek, ezt elsősorban olvasóként mondom, nagyon is van világnézete, de azt nem lenne könnyű meghatározni, hogy milyen. A legegyszerűbb megfejtés, amivel a belpolitikai relációkat tekintve nem sokkal lennének beljebb, úgy szólna, hogy világnézete van, de pártja nincs: nemhogy megsüvegezném, de hawaii ingben, virágfüzérrel a nyakamban körbetáncolnám azt az embert, aki cikk-idezetekkel és statisztikákkal alátámasztva rá tudna mutatni, hogy melyik párthoz húz, azaz melyiket preferálja a többiek rovására. (Ami, ha belegondolunk, éppen a fordítottja annak, amit a kitartott pártsajtóban látunk, hiszen a *Magyar Nemzet*nek vagy az M1-nek világnézete nincs, pártja viszont nagyon is van: mindkettő habozás nélkül mondja bármiről az ellenkezőjét annak, amit előző nap mondott, ha a párt érdekei úgy kívánják.) Nyilván nem szélsőjobboldali, hiszen például emberi jogi kérdésekben meglehetősen konzekvens álláspontot képvisel.

Nálam például attól lendült ki a függetlenség-barométer, hogy Földes András, az *Index* kiváló videós újságírója, akinek a filmjei nélkül még végtetesebben ki lennének szolgáltatva az egyoldalú kormányzati propagandának a migráció ügyében, utoljára márciusban jelentkezett olyan originális anyaggal, ami hozzátett valamit a népvándorlással kapcsolatos tudásunkhoz. Külső megfigyelőként azt mondanám, hogy Földest eldugták, ahogyan nem nagyon látok egy ideje a Fidesz belső mozgásaival vagy a kormánypárt számára hatványozottan kínos korrupciós ügyekkel kapcsolatos saját tartalmakat, tényfeltárásokat sem. Ez nekem, lapkészítőként a saját bőrömön, illetve olvasóként a mások kárán szerzett tapasztalataimra építve nem azt mondja, hogy az *Index* becsicskult, hanem azt, hogy valamilyen meccs van, a lapvezetés és a szerkesztőség elbizonytalanodott, és ilyen helyzetben az ember úgy igyekszik tisztességes munkát végezni, hogy közben azért nem hívja ki maga ellen direktben a sorsot.

„Ne azt kérdezd tőlem, hogy mekkora lesz a fizetésemelés, hanem azt kérdezd meg magadtól, vagy-e olyan jó szakember, hogy akkor is szüksége lesz rád a piacnak, ha már nem lesz *Népszabadság*.” Ezt a mondatot a kiadó vezetője mondta nekem 2016-ban, nem sokkal a bezárás előtt. Végző soron igaza volt, de nem ezért idéztem föl, hanem az áthallás miatt. Olvasói szemmel az újság egyik legjobb időszaka volt, minden nap volt két-három olyan történetünk, ami körbejárta a magyar médiát, és tudtuk, hogy a Fideszben minden nap görcsbe ránduló gyomorral nyitják ki (Matolcsy közpénzen kielégített szeretője és Rogánék helikoptere tényleg csak a jéghegy csúcsa volt). Mentünk előre, mint a gőzhenger, de nem azért, mert nem tudtunk róla, hogy baj van, hanem leginkább azért, mert vérszag volt a levegőben, és mert –bármilyen rosszul hangzik is utólag – senki nem ajánlott semmilyen alkut, azaz nyilvánvaló volt, hogy nincs vesztenivalónk, még ha legbelül nem is hittük el, hogy odáig el fognak menni, ameddig végül elmentek. Az *Index*nél a látható jelek nekem inkább azt súgják, hogy az a bizonyos mérkőzés még nincs lejátszva, a felek még csak méregetik egymást és a közönséget, és a végkimenetel még szinte bármi lehet, azonkívül persze, hogy a szerkesztőségre ráköszönt a végtelen szabadság és anyagi jólét korszaka.

Hogy nem teljesen szabadon és ráhatásmentesen készül a tartalom, arról meg vagyok győződve, de egyrészt alig van ma Magyarországon szerkesztőség ahol teljesen ráhatásmentes a munka, másrészt meg aki elhiszi, hogy egy olyan kiadványnál, ahol már a közvetett tulajdonosok és a hirdetési felületet értékesítő cég soraiban is megjelent a NER, külső befolyások nélkül lehet írni/szerkeszteni, naivabb Müller Cecíliánál. Ez egy ilyen ország, ilyen közélet, ilyen szakma, és akinek nem tetszik, annak többet kell tennie annál, hogy mondjuk foglalkozást változtat. Számomra a június talánya nem is a tulajdonos alapítványt képviselő jogász, a leváltott vezérigazgató, a lefokozott főszerkesztő – ők csak hozzák a papírformát, az ilyenkor elvárható. A meglepetés sokkal inkább Gerényi Gábor, az *Index* feltrancsírozási koncepciójának kidolgozója. Gerényi ugyanis ős-indexes, alapító, olyan szakember, aki nem szorul a rezsim alamizsnájára, és technikai értelemben ugyanakkora (sajtó)szabadságharcos volt, legalábbis a kezdetekkor, mint tartalmi vonatkozásban a fentebb említett Uj Péter. És nem is az a kérdés, hogy miért vállalt el egy ilyen mézárasmunkát, hanem az, hogy ha már elvállalja, miért nem hajlandó a nevének nevezni. Azzal a rendkívül alapos, logikus és meggyőző levezetéssel ugyanis, amit a blogján közzétett az új, kis cégekbe kiszervezett *Index* struktúrájáról, csupán egyetlen baj van, de az nem kicsi: ha a tervet rajta kívül az egész szakma a vezető hírportál szétverésének látja, akkor, dicső múlt ide vagy oda, az ember hajlamosabb a szakmának hinni.

Amúgy azokban a percekben, amikor ezt az írást befejezem, az *Index* címlapját a brutalizmus magyar lenyomatairól szóló építészeti ismeretterjesztő cikk, illetve az olvasói szolidaritás megnyilvánulásaiból kötött csokor (műfaji értelemben: olvasói levelek) uralja. Mintha az *Origón* lennénk, valamikor 2012–2013 körül. Amivel nincs semmi baj, végül is a világ nem kizárólag a politikáról szól – csak meg ne ismétlje magát a történelem.